

DK. MATEUSZ BRZEZIŃSKI

WSD WŁOCŁAWEK

MATEUSZBS67@GMAIL.COM

ORCID 0000-0001-6790-3579

Stephen Hawking, *Krótką historią czasu – od wielkiego wybuchu do czarnych dziur*, przekład Piotr Amsterdamski, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2015, ss. 281, ISBN 978-83-7785-767-0

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2020.035>

Stephen Hawking to jeden z tych naukowców, którego z pewnością znają nawet Ci, którzy fizyką i astronomią na co dzień się nie zajmują. Szukając podstawowych informacji na temat wspomnianego fizyka, przeczytamy, że był m.in. jednym z największych propagatorów nauki, czego książka pod tytułem *Krótką historią czasu* jest niezbitym dowodem. Problematyka poruszana w omawianym dziele, chociaż dotyczy niezwykle i wciąż nieodkrytej rzeczywistości wszechświata, zostaje przedstawiona w niezwykle przystępny sposób. Krąży anegdota mówiąca o tym, że zaraz po napisaniu wspomnianej książki autor dał ją do przeczytania opiekującym się nim ze względu na paraliżującą chorobę pielęgniarce, które – jak się łatwo domyślić – nie posiadały większej znajomości przedmiotów ścisłych, a jednak były w stanie przyswoić treści zawarte w dziele. Tym samym Stephen Hawking spełnił swój cel, tworząc jedną z pierwszych, a z pewnością jedną z najgłośniejszych książek popularnonaukowych, która szybko stała się światowym bestsellerem. Pomimo ciężkiej choroby przez 40 lat sprawował funkcje profesora matematyki na kierowanej przez

siebie katedrze Lucasa, którą w przeszłości kierował między innymi Sir Isaac Newton. Godnym odnotowania jest fakt, że pomimo reprezentowanych poglądów dotyczących Boga i Jego stwórczej mocy był dożywotnym członkiem Papieskiej Akademii Nauk.

Zakres podejmowanych zagadnień jest niezwykle szeroki. Autor rozpoczyna swoją książkę od omówienia dawnych i obecnych obrazów wszechświata, w tym naszej planety i jej miejsca w czasoprzestrzeni, po to, aby przedstawić jak znacząco ewoluowała ludzka myśl przez ostatnie kilkaset lat. Opisując postaci historyczne, autor przybliży nam wielkość i bezkompromisowość ich odkryć i zaznacza przy tym, że większość z nich wcale nie była entuzjastycznie przyjmowana przez ówczesne elity, czego dowodem są Kopernik i Galileusz. Autor nie obawia się konfrontacji z filozoficznym i religijnym pojmowaniem świata, nie odróżnia jednak Boga Biblii od bogów Olimpu. Dość często odwołuje się do popularnych pozycji minionych wieków, jak np. do *Krytyki czystego rozumu* Immanuela Kanta. W kolejnych rozdziałach naukowiec zwrócił swoją i naszą uwagę na zagadnienie czasu i przestrzeni, czerpiąc przy tym z różnorodnych teorii naukowych, z teorią względności na czele, która obecnie obowiązuje¹.

Hawking przybliżył ponadto fenomen rozszerzania się wszechświata, wykładając to, co może być źródłem tego zjawiska, a także jego skutkiem w przyszłości. Podjął się również omówienia zagadnienia przepowiadania przyszłości, a raczej w zupełności obalił ten proceder, przybliżając i wyjaśniając teorię nieoznaczoności².

W całym wszechświecie nieustannie działają cztery flagowe siły:

- grawitacja;
- oddziaływanie elektromagnetyczne;
- słabe oddziaływanie jądrowe;
- silne oddziaływanie jądrowe.

Według Hawkinga głównym celem fizyki jest stworzenie jednej spójnej teorii, która scali cztery flagowe siły działające we wszechświecie, a które na pozór są nie do pogodzenia. Chodzi tu bowiem o połączenie jedną spójną teorią świata makro z światem mikro. Tego typu unifikacja

¹ S. Hawking, *Krótką historia czasu*, Poznań 2015, s. 17–68

² Tamże, s. 69–107.

rozwiązałyby między innymi problem osobliwości, wśród których jest np. wielki wybuch³.

Oczywiście badacz zasłynął również jako ekspert od czarnych dziur, więc i na tym skupił część swojej uwagi, próbując przedstawić czytelnikowi, jak niezwykle i potężne są to twory. Zaznaczyć należy, że w owym czasie mogliśmy się tylko domyślać ich istnienia, a niedawne zdjęcie wspomnianego obiektu dodaje tylko klasy następcy Newtona, który już w minionym wieku był o nich przekonany⁴.

Autorowi z całą stanowczością nie można odmówić zarówno poczucia humoru, jak i pokory. W poszczególnych rozdziałach zauważamy, że nie boi się on przyznać do błędu, np. przy okazji przegranego zakładu lub błędnego stwierdzenia. Znamienna jest również sytuacja, gdy udał się na spotkanie Papieskiej Akademii Nauk po wygłoszeniu teorii mówiącej, że wszechświat „stwarza się sam” – teoria ta co prawda nie znalazła uznania w świecie nauki, ale sam autor odetchnął z ulgą, że udało mu się wówczas pozostać względnie niezauważonym⁵. Autor w całej omawianej książce zdecydowanie przejawia pokorę. Nie jest arogancki ze względu na swoje wykształcenie, wiedzę i uznanie w świecie nauki⁶, lecz wie, że są ludzie wierzący inaczej niż on sam, czego przykładem było odwoływanie się do nauczania ludzi ściśle związanych z Kościołem, byli to np. św. Augustyn, Kopernik⁷ i Galileusz⁸. Martwi natomiast wspomniany już błędny i spaczony obraz Boga. Fizyk, na podstawie dawnych systemów religijnych i poważnych teologicznych nadinterpretacji wyciąga wnioski, że Bóg wydaje się jedynie swoistą „zapchaj dziurą”⁹ – jeśli się czegoś nie rozumie, tłumaczy się to Bogiem¹⁰. Hawking nie chce uznać Boga jako istoty relacyjnej i osobowej, w jego oczach istnienie lub nieistnienie Boga można orzec tylko i wyłącznie na podstawie stworzonego świata i działa-

³ Tamże, s. 109–133 oraz 185–262.

⁴ Tamże, s. 135–184.

⁵ Tamże, s. 186, 217, 265.

⁶ Tamże, s. 217.

⁷ Tamże, s. 21.

⁸ Tamże, s. 277.

⁹ Tamże, s. 265.

¹⁰ Tamże, s. 216 i 264.

jących w nim praw. Relacja osobowa Stwórcy i stworzenia jest dla fizyka niedorzeczna, o czym napisał w innej swojej publikacji¹¹.

Książka jako całość jest niezwykle przejrzysta, formułowane w niej myśli są jasne i klarowne. Autor, całkiem słusznie, przytaczał każdy znaczący moment, podstawowe nazwiska i daty, a odwołania do wielkich dzieł naukowych są istotną pomocą w prawidłowym i pełnym zrozumieniu poszczególnych teorii, co z kolei umożliwia pełniejszy wgląd w dostępny dla wszystkich świat przyrody. Książka ta jest adresowana do wszystkich pasjonatów i wielbicieli wszechświata, którzy przy tym wcale nie muszą studiować konkretnych dziedzin naukowych, aby poznać, zrozumieć i nazwać podstawowe procesy dokonujące się nieustannie w kosmicznym balecie.

¹¹ S. Hawking, *Krótkie odpowiedzi na wielkie pytania*, Poznań 2018, s. 54.